

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Om

Hans Christian Andersen

Sløgt.

Af

G. L. Wad.

1903.

Om Hans Christian Andersens Slægt.

Af

G. L. Wad.

Særtryk af Personalhistorisk Tidsskrift,
Fjerde Række. V. Bind.

Kjøbenhavn.

Det Høffensbergske Etabl.

1903.

I „Mit Livs Eventyr“¹⁾ fortæller H. C. Andersen om sine Bedste-forældre, at de havde været velhavende Bønderfolk, paa hven Ulykkerne i den Grad vare strømmede ind, at Manden, *Anders Hansen*, tilsidst mistede sin Forstand, hvorfor Konen, „en født *Nommesen*“, flyttede med ham til Odense; her købte de for den sidste lille Rest af deres Formue et lidet Hus, hvori de fremtidig boede. Det er muligt, at denne Fortælling er sandfærdig -- i hvert Fald vil Ingen beskyldte Andersen for at have digtet den; at controlere den i Detaillerne har ikke været muligt. Men mærkeligt er det, at Anders Hansen første Gang han optræder, nemlig ved sin Trolovelse, kaldes Skomagersvend; i Odense St. Knuds Kirkebog læses nemlig under 26. Oct. 1781: blev udi Hans Wittrock Klejnsmeds Hus bag Skolen [o: i Poge-stræde] trolovet Ungkarl, Skomagersvend *Anders Hansen* med Pige *Cathrine Naamensdatter*. Copulerede 19. Dec. 1781. — Ikke et Ord om hans Herkomst eller hans Hjemsted; Spørgs-maalet om den første vil næppe kunne besvares; der var den Gang, som nu, saa mange Anders Hansen'er i Fyen, at det ikke er tilstrækkelig Vejledning, at denne Anders Hansen skal være født ca. 1751, idet han ved sin Død 1827 angives at være 76 Aar gammel; Kirkebøgernes Aldersangivelse er desuden ofte saa upaalidelig, at den siger grumme lidt²⁾. Men om hans Hjemsted faas Oplysning i Kirkebogen for Gjelsted og Rørup Sogne; den 22. Decb. 1782 lode nemlig Skomager *Anders Hansen* i Aalsbo (Rørup Sogn) og Hustru *Cathrine Nomensdatter* døbe deres Søn *Hans Andersen*; dette Barn blev siden Fader til Digteren, og det stemmer ganske med, at denne har optegnet om sin Fader, at han var født 14. Decb. 1782³⁾, uden dog at nævne, hvor han var født, hvilket han maaske ikke heller har vidst.

¹⁾ Udgaven 1859 S. 3, 7.

²⁾ I Optegnelse over Folketallet i Odense 1801 angives hans Alder til 45 Aar; herefter skulde altsaa hans Fødselsaar sættes 5 Aar senere.

³⁾ Collin, H. C. Andersen og det Collinske Huus S. IV.

Efter Kirkebogens korte og klare Betegnelse „Skomager“ var Anders Hansen altsaa Landsbyhaandværker og ikke, som det nærmest synes at have foresvævet H. C. Andersen, Gaardmand eller egentlig Bonde; men derfor kan han jo gjerne have været ret velstaaende og mistet sin Velstand ved alle Haande Uheld. Mange Aar efter sit Giftermaal har han ikke boet i Aalsbo, thi 1788, da han flyttede til Odense, kaldes han Skomagersvend i Gjelsted Taarup. I dette Aar købte han af Klejnsmedsvend Frederik Wittrock, formodentlig en Søn af den ovenfor nævnte Hans Wittrock, et Hus „bag Skolen“, hvilket vil sige Pogestrædes østlige Del. Paa dette Strædes søndre Side ejede Wittrock den saakaldte Skives Gaard, en lang lav Bindingsværksbygning, bag ved hvilken strakte sig en smuk Have ud til Klingenberg, og nogle smaa Lejevaaninger, ligeledes af Bindingsværk; en af disse, kun 4 Fag stor, var det Anders Hansen købte og flyttede ind i; det er det nuværende Pogestræde Nr. 14¹⁾, der forøvrigt forlængst er ombygget. Den Gang var det Nr. 591.

Her levede han i mange Aar med sin adskillige Aar ældre Hustru, der formodentlig mest har maattet sørge for Udkommet, medens han gav sig af med at snitte i Træ (se „Mit Livs Eventyr“ S. 7 ff.). Dog har han i det mindste i de første Aar, inden han blev helt sindssvag, ogsaa arbejdet som Skomagersvend; thi 1793 klager Skomager Christian Holst over, at han uden Opsigelse uden videre en Aften forlod hans Værksted, hvor han i nogen Tid havde arbejdet, med den Ytring, at han ikke kom mere; ved Politiretten blev han dømt til strax igjen at forføje sig i sin Mesters Tjeneste under en daglig Mulet af 1 Mk. og til at betale Mesteren 8 Mk. i Sagsomkostninger²⁾. Denne Adfærd kunde jo nok tyde paa, at han ikke har været sig selv mægtig. Trods Husets Lidenhed var det indrettet til

¹⁾ Skjøde 14. Juni 1788, tinglæst 29. Sept. s. A. (Odense Tingprotokol 1784 —92 Fol. 452. Hovedregister til Odense Panteprotokoller II, Fol. 593). Vurderings-Tingsvidne over Klejnsmedsvend Fr. Wittrocks Huse (Odense ord. Tingsvidnesager Nr. ^{18/1788}). Odense Grundtaxt 1817 II, 590.

²⁾ Odense Politirets Domsacter 1793 Nr. 20.

tvende Beboelser, saa noget fortjentes ogsaa ved at have en Logerende. Mærkeligt er det, at i Ligningen over Extraskatten 1792 opføres som Husets Beboere kun Anders Hansens Kone (med 8 Sk. maanedlig) og en Handskemagerenke; maaske har Manden da søgt at tjene lidt ved Arbejde andensteds.

Det er denne stakkels sindssvage Skomager, som General Holten omtaler i sine Erindringer (S. 19 f.) under Navnet *Traes*, og ikke hans Søn, H. C. Andersens Fader; thi denne sidste, som Holten aldrig havde set, efterdi han døde et Aar før Holten kom til Verden, var ikke sindsforvirret, om end i høj Grad exalteret. Ved en let forstaaelig Hukommelsesfejl har Holten blandet disse to Personer sammen.

Anders Hansens eneste Barn var den ovenfor nævnte *Hans Andersen*, hvis Skjæbne er bekendt fra H. C. Andersens Livs Eventyr. Allerede 1794 den 24. Juli blev han sat i Lære hos den Skomager Christian Holst, der var Faderens Mester, for at lære „det lovlige Skomager og Lovgarver Prophetion udi 4re Aar“, og St. Hans Dag 1798 blev han da ogsaa efter Contracten udskreven som Svend¹⁾. I Aaret 1804, altsaa i en Alder af 22 Aar, er han traadt i Forhold til sin senere Hustru, den omtrent 15 Aar ældre *Anne Marie Andersdatter*, om hvem H. C. Andersen fortæller, at hun var født i Bogense²⁾; i Byens Daabsbog findes imidlertid ikke indført nogen Anne Marie, der kan antages at være hende, og det har ikke været muligt at opdage, hvorfra hun var. Efter sin Søns Beretning var hun født af fattige Forældre og døjede meget ondt, inden hun kom ud at tjene³⁾. Naar H. C. Andersen endvidere skildrer hende⁴⁾ som „uvidende om Verden og Livet, men fuld af Hjerte“, da passer i hvert Fald ikke det første, men maaske nok det sidste. Thi uvidende om Verden og Livet var ikke den i Hans Jensens Stræde hos Rasmus Iversen boende *Anne Marie Andersdatter*, der den 22. Sept. 1799, en Søndag Morgen Kl. 6, fødte en uægte Datter,

¹⁾ Odense Skomagerlavs Protokol.

²⁾ Mit Livs Eventyr S. 20.

³⁾ Anf. St. S. 2.

⁴⁾ Anf. St. S. 1.

der i Daaben den 27. s. M. fik Navnet *Karen Marie*¹⁾. Faderen var en Pottemagersvend *Daniel Jørgensen Rosenvind* eller *Rosenvinge*, der synes at have været farlig for det smukke Kjøen; thi han efterlyses baade 1798 og 1801 som Barnefader til tvende af andre Kvinder fødte Børn²⁾. Ved Stiftamtets Resolution af 6. Dec. 1801 blev det ham paalagt at yde Barnets Moder aarlig 6 Rd. til Opdragelseshjælp, medens han selv for sin Fattigdom mente at kunne slippe med — 3 Rd. Og at han var bundfattig, oplyses ved en Udtalelse af hans Mester, der gjengives med dennes ejendommelige Orthographi og Udtryksmaade:

at det er vist at ieg haver for stragt min Sven med 23 Rdr. og deraf har han arbejdet 3 Rdr. 2 $\frac{1}{2}$ aldt Saa skyder han mig 19 Rdr. 4 $\frac{1}{2}$ og hans arbes løn kan være en 3 Eller havl fierde $\frac{1}{2}$ om ugen

Odense d 29 Novemb: 1801 Bertel Busch Paattemar³⁾.

Nogle Aar senere blev Anne Marie Andersdatter den 5. Januar 1805 trolovet med *Skomagersvend Hans Andersen* af Vor Frue Sogn; som Forlovere underskrev Skomager Paul Breineberg, formodentlig hans Mester, og Kromand Rasmus Nielsen. Den 2. Februar holdt de Trolovede Bryllup i St. Knuds Kirke⁴⁾ og Tomaanedersdagen derefter, Tirsdagen den 2. April 1805 Kl. 1 om Morgenen, saa *Hans Christian Andersen* Lyset i det fattige Hjem i Hans Jensens Stræde Nr. 43⁷. Drengen blev samme Dag hjemmedøbt, og ved Daabens Publication i St. Hans Kirke 2. Paaskedag 15. April blev han baaren af Madam Breineberg; Jomfru Pommer gik hos; Mandsfadderne vare Hattemager Dorch, Skomagemester P. Waltersdorff, Snedkersvend Anders Jørgensen samt Portneren i Hospitalet, Nicolai Gomard⁵⁾.

¹⁾ Odense St. Hans Kirkebog.

²⁾ Odense ord. Tingsvidnesager 1798 Nr. 1 og 1801 Nr. 9.

³⁾ Odense Amts Archiv Nr. 32, 318 og 440.

⁴⁾ Odense St. Knuds Kirkebog.

⁵⁾ Odense St. Hans Kirkebog. Det er altsaa ikke correct, naar Andersen, Mit Livs Eventyr S. 2, siger, at han blev døbt i Kirken. Præsten, der hjemmedøbte ham, var Capellanen Ramsing. Det er, heller ikke ganske rigtigt, naar Andersen smst. omtaler Gomard som Emigrant, hvis man da derved vil forstaa en Person, som den franske Revolution havde foranlediget til at emigrere; han havde opholdt sig i Odense som Haarskjærer mange Aar før Revolutionen.

Sin Halvsøster *Karen Marie Rosenvinge* omtaler H. C. Andersen intet Steds i sin Autobiographi, uagtet hun, i det mindste i hans Barndom, har været hos sin Moder og hun som halv-sjette Aar ældre maatte spille en Rolle i hans Liv under de smaa Forhold. Pottemagersvend Rosenvinge havde imidlertid ogsaa giftet sig; men da han som Grenader ved Kronprindsens Regiment blev commanderet til Kiel, maatte hans Kone tage Plads som Tjenestepige, medens Anne Marie Andersdatter klagede til Stiftamtmand og Borgmester over, at han unddrog hende de 6 Rd. i Opdragelseshjælp; hendes Skrivelse desangaaende til Borgmesteren meddeles her, da den er ført i Pennen af hende selv¹⁾:

Under Dannigste
Pro. Memoria.

Da. Danniell Iørgensen Rosenwenge ikke haver Enfondet sig. Med de af ham telstaade 6 rd Aarlig. opdragelses. jelp. tel Vores samæn Avlede Uegde. Baren. Vilke 6 rd For et Aar Var Forfaldtene. tel. udBetaling Mixeli. 1806. saa Beder jeg. adt Deres. Velvished i Følge den her Ved Lagde Naadigste Reselution Vilde Forskaffe Mig de. Forfaltne 6 rd. enten Ved ud Pantning paa hans Boepel. eller Anden Lovlig Maade, Gonstig Vilde see Mig Fyldesgiort For opdragelses hielpen og Omkostnjnger, da han For nu Værende tid staaer som Lansoldat Ved Kronprensens Rege mendt i i Holsten Men hans Kone og Bopæl er i skræpestrædet, uden Odense St Iøgens Por dt:

Er Bødigst. af.

Anne Maria Andersdatter

Fri skomager Mesder Hans Andersens hustrue

Odense d. 9. Februari. Ao 1.807

Tel

S: T. Hr Kanseliraad. og Borgemesder Lendeved [ø: Lindved].

Pigebarnet blev confirmeret 2. Oct. 1814 og fik det Skudsmaal: har god Religionskundskab og vist sig sædelig²⁾. Hun kom senere i Tjeneste i Kjøbenhavn; betegnende for Moderen er det, at hun ikke vidste, hos hvem, som hun skriver i et Brev 1822 til H. C. Andersen, hvem Søsterens Vel laa paa Hjerte³⁾.

¹⁾ Odense Amts Archiv Nr. 441.

²⁾ Odense St. Knuds Kirkebog.

³⁾ Breve til H. C. Andersen S. 15.

I nogle Dagbogsoptegnelser fra Slagelsetiden¹⁾ ytrer Andersen Frygt for, at en ny Pige, som Rector Meisling, i hvis Hus han den Gang var, havde fæstet i Hovedstaden, skulde være hans Søster, da hun, ligesom denne, hed Marie. Heldigvis slog hans Anelse ikke til, og at han var beroliget derved, kan man ikke fortænke ham i.

Ved H. C. Andersens Barndomsliv i Hjemmet i Munkemøllestræde Nr. 3 skal her ikke dvæles; han selv har skildret det med saa levende Farver, at denne første Del af hans Livs Eventyr med Interesse og Deltagelse vil kunne læses atter og atter; det gaar med hans som med saa mange andre fremragende Mænds Autobiographier, f. Ex. Madvigs, at Fortællingen om deres Barndom i Grunden er det bedste i dem; endnu spiller det kjære „Jeg“ og dets Anerkjendelse eller i Andersens Sprog „Erkjendelse“ ikke den Rolle som paa Livets senere Stadier.

Det lille Hus i Strædet, som Andersen selv oplevede at se forhøjet med en Etage, er for faa Aar siden yderligere bleven prydet med en af Nutidens store, hæslelige, saakaldte flotte Boutiksrunder — godt, at han ikke ogsaa fik det at se.

Her døde Friskomager Hans Andersen den 26. April 1816, kun 33 Aar gammel, og blev den 30. s. M. begravet paa St. Knuds Kirkegaard²⁾. Da Skifteretten den 18. Maj indfandt sig³⁾, befandt det, „at der aldeles Intet kunde blive at arve og at Indboet næppe var tilstrækkelig til Creditorernes Tilfredsstillelse, hvorfore det ikke toges i Betænkning efter Enkens Forlangende at overdrage hende Boets ubetydelige Ejendele imod, at hun er Skifteretten ansvarlig for den Gjæld, som heftede paa Boet, og betaler dets Skifteomkostninger.“

Noget over to Aar senere, den 8. Juli 1818, indgik Enken Ægteskab med en anden Friskomagermester ved Navn *Niels Jørgensen Gundersen*, der var født 1787, altsaa 31 Aar gammel,

¹⁾ Collin S. 84. Naar Collin her bemærker, at denne Søster var Datter af Andersens Moders 2den Mand, Jørgensen, er det altsaa ikke rigtigt.

²⁾ Odense St. Knuds Kirkebog.

³⁾ Odense Skifteprotokol Nr. 47 S. 913.

medens hun selv vistnok nu var halvtreds¹⁾. Han var Søn af en Mand ved Navn Jørgen Nielsen Gundersen og Hustru Ane Larsdatter; snart kaldes han Niels Jørgensen, snart Niels Jørgensen Gundersen, idet man har vaklet imellem den gamle Skik at danne hans Efternavn af Faderens Fornavn og Lysten til at gjøre dennes Efternavn til Familienavn. H. C. Andersen skildrer denne sin Stiffader ganske sympatetisk, maaske mest fordi han lod Drengen gjøre, hvad han havde størst Lyst til²⁾.

Naar Andersen endvidere omtaler, at Stiffaderens Familie, der ogsaa hørte til Haandværkerstanden, fandt, at det var et altfor ringe Parti, han gjorde ved at ægte Andersens Moder, har han vistnok ikke opfattet Forholdet rigtigt; thi Niels Jørgensen Gundersens Fader var Arbejdsmand og Brolægger, saa hans Familie kunde ikke have Anledning til at se ned paa Andersens; men maaske har den ikke syntes om Andersens Moder, hvilket endda ikke var saa mærkeligt, og dette har da været den sande Grund til, at den ikke skjøttede om at omgaas hende og hendes Søn. At den gamle Brolægger i hvert Fald ikke var nogen sart tænkende Mand, turde fremgaa af hans Opførsel mod Graveren ved St. Knuds Kirke, Schønberg. Da denne Mand en Dag i 1805 kom gaaende ned ad Graabrødrestræde, blev han pludselig antastet af Jørgen Gundersen, som svingede en Knippel over hans Hoved, idet han af fuld Hals raabte: „Hør Du Schønberg, Graver, hvor tør Du understaa Dig at lade lægge Bro paa St. Knuds Kirkegaard uden Kirkeværgers Seidelins Ordre? Vi skal Faentame (saaledes citerer Schønberg) lære Din lumpne Hund, Din Kjæltring, Din slette Mand noget andet. Skal Du være Graver, ja Du skal være Graver i Helvede, Du skal Faentame snart faa Sko med lave Hæle, tro Du mig! Vi skal Faentame lære Dig, hvor David købte Øllet.“ Under fortsat Skjælden trak Brolæggeren sig tilbage til et Værtshus, medens Graveren forgjæves søgte at formaa et Par Tjenestepiger, der under Latter

¹⁾ Odense St. Knuds Kirkebog. Han var døbt 31. Marts.

²⁾ Mit Livs Eventyr S. 21.

havde overværet Scenen, til at love at vidne i Sagen, der for øvrigt blev forligt ved, at Brolæggeren gjorde Afbigt¹⁾).

Den lille Familie flyttede nu over paa den anden Side af Gaden til et Hus lige ved Munkemølle med en lille Have, der stødte op til St. Knuds Klosters Have, som ejedes af Herredsfoged Falbe²⁾).

Næste Aar falder H. C. Andersens Confirmation, Søndag efter Paaske 1819. Som han selv fortæller³⁾, lod han sig confirmere af Stiftsprovsten, Dr. Stephan Tetens, uagtet ellers Almuefolks Børn holdt sig til den residerende Capellan; dels ængstedes han for at være sammen med de fattige Børn, der ofte havde gjort Nar ad den besynderlige Dreng, dels dreves han af en usigelig Lyst til at staa paa Kirkegulvet mellem Latinskolens Disciple, der vare Gjenstand for hans Beundring. Han maatte da finde sig i at sættes nederst blandt Stiftsprovstens 12 Confirmand-Dreng, af hvilke han rigtignok ogsaa var den yngste. „Har meget gode Evner og Religions Kundskaber; kan end ej hans Flid roses, hans Forhold kan dog ej dadles“ var det Skudsmaal, Tetens gav ham⁴⁾. Andersen siger, at han ikke husker en eneste af disse Dreng eller unge Mennesker, og Berømmelse vandt da heller ingen af dem senere; den øverste, Hans Eiler Steenfeldt, blev senere theologisk Candidat med *non* og døde 1865 som Pastor emeritus; en anden, Fr. Chr. Haugsted, døde 1866 som en ret anset Læge paa Kjøbenhavns Vesterbro; en tredje, Otto Arenfeldt Reedtz, der af Stiftsprovsten fik den Dom, at han kun havde svage Evner, død 1887 som Ejer af Tamdrup Bisgaard, drev det i een Forstand videre end sin fattige Medconfirmand, idet han blev Kammerherre og saaledes i det mindste i Rangen hævedes op over Danmarks berømteste Digter, der kun opnaaede Conferentsraads Titel, „le cordon bleu des roturiers“ som Bern-

¹⁾ Odense ord. Tingsvidnesager 1805 Nr. 11.

²⁾ Mit Livs Eventyr S. 22.

³⁾ Anf. St. S. 25 f.

⁴⁾ Meddelt med en ubetydelig Ændring hos Collin S. III. Odense St. Knuds Kirkebog.

storff spottende kaldte den¹⁾, den samme Udmærkelse, som naaedes af — H. P. Holst. Kun Oehlschläger hædredes, kort før sin Død, med det hvide Baand.

Derimod sender Andersen en venlig Tanke til en ung Pige blandt Confirmanderne, en Frøken Tønder Lund²⁾, som saa mildt til ham og skjænkede ham en Rose — og hun findes slet ikke blandt de confirmerede i St. Knuds Kirke, saa her har Hukommelsen svigtet ham.

Samme Efteraar var det, at Andersen drog til Kjøbenhavn, og fra nu af kommer han kun til sin Fødeby paa Besøg. Hans Moder og hans Stiffader flyttede i Begyndelsen af 1821 hen til den gamle sindssvage Anders Hansen og hans endnu ældre Hustru i Pogestræde Nr. 591, hvor de for 6 Rd. Sedler om Aaret lejede den ene af Husets smaabitte Lejligheder. Her døde Niels Jørgensen Gundersen, kun 34 Aar gammel, den 4. Juni 1822³⁾, efterladende Enken i den yderste Armod. Hele Boet taxeredes til — 4 Rd. 5 Mk. 12 Sk. Mandens Gangklæder og Værktøj var solgt for at bestride Begravelsesomkostningerne. Resten bestod i „et opslaget Sengested“ med nogle fattige Sengklæder, et lille Bord, to gamle Stole, et gammelt Kjøkkenskab, en gammel Fyrretræs Dragkiste, noget beskadiget Porcellain og Glas samt et Par gamle sribede Buxer og en gammel Trøje. At Enken fik Lov til at beholde dette, mod at holde Skifteretten kræveløs for al Gjæld, er naturligt⁴⁾.

Knap et Fjerdingaar efter døde H. C. Andersens Farmoder, den foran nævnte *Cathrine Naamensdatter* eller *Nomensdatter*, som Kirkebogen kalder *Anne Cathrine Numsen* og Skifteretten *Anne Cathrine Nommesdatter*. Hvilken af disse Varianter man maa foretrække, skal jeg siden omtale. Hun døde den 29. August og begravedes fire Dage senere; hendes Alder angives lidt for højt til 77 Aar⁵⁾. I hende mistede H. C. Andersen noget nær den eneste normale Slægtning, han havde; et smukt og

¹⁾ Hist. Tidsskr. 5. R. II. 375.

²⁾ Mit Livs Eventyr S. 26.

³⁾ Odense St. Knuds Kirkebog.

⁴⁾ Odense Skifteprotokol Nr. 52 Fol. 10 og Nr. 56 (Registreringsprot.) Fol. 124.

⁵⁾ Odense St. Knuds Kirkebog.

kjærligt Minde sætter han hende i sit Livs Eventyr¹⁾). Stiftsprovst Paludan Müller udførte Jordpaakastelsen for 4 Rd.; Begravelsens Omkostninger vare i Alt 34 Rd. 3 Mk. Sedler og Tegn, hvoraf 3 Rd. 3 Mk. medgik til Fortæring og til Drengene, som sang²⁾).

Under Skiftebehandlingen gjorde H. C. Andersen og hans Moder og deres Velyndere sig al mulig Umage for at faa den gamle sindssvage Bedstefader Anders Hansen anbragt i Byens Graabrødre Hospital. Efter sin Moders Opfordring³⁾ skrev Andersen i den Anledning i Sommeren 1823 følgende Brev til Borgmester Bendz:

Da jeg i Pindseferien var hiemme i Odense, havde jeg den Ære, at tale med deres Høivelbaarnhed, og de var da saa god at love mig, at de vilde sørge for at faa den gamle sindssvage Anders Hansen i Hospitalet, men tvinge ham kunde, og vilde de ei; de sagde mig da, at jeg kunne see at faae den Gamle overtalt af Naboerne, og jeg troer nu ogsaa (efter Forelydende) at han er villig. — Maaskee at de da nu vil tage dem lidt af Sagen; — Huset sagde de maatte sælges, det halve af det Indkomne vilde tilfalde mig som eneste Arving; jeg overlader alt til deres Retsind og Klogskab og forbliver deres erbødige

Andersen.

Min Adresse er: Til H. C. Andersen, Studiosus Artium, logerende hos Fru Henneberg i Slagelse.

Udskrift: Høivelbaarne Hr: Etatsraad Bentz i Odense.

Det lykkedes omsider; i Directionens Møde 1. August 1823⁴⁾ blev „den 65 Aars gamle sindssvage Enkemand *Anders Hansen Traes*⁵⁾, boende bag Skolen ved St. Knuds Kirke, antaget som Bispisningslem i Hospitalet fra næste Mandag af.“ Hvorledes Politiet maatte hente den gamle Stakkel ind i Hospitalet, og

¹⁾ S. 7 f.

²⁾ Disse og de følgende Notitser om Skiftet ere hentede fra Odense Skifteprotokol Nr. 56 (Registreringsprotokol) Fol. 140, 229, Nr. 52 Fol. 105, Nr. 64 Fol. 29 f. og Nr. 65 Fol. 42 f. samt de tilhørende Documenter.

³⁾ Breve til H. C. Andersen S. 16 f.

⁴⁾ Odense Graabrødre Hospitals Deliberationsprotokol 1796—1842 Fol. 113.

⁵⁾ Det er den eneste Gang, jeg har funden ham med dette Tilnavn, som General Holten, jvfr. ovfr., giver hans Søn. Mulig kunde dette Navn være et Stednavn, og der findes virkelig i Turup Sogn i Fyen nogle *Trashuse*; men Anders Hansen ses ikke at være født der.

hvorledes han søgte at echappere derfra, fortæller H. C. Andersens Moder i et Brev til Sønnen¹). Han levede endnu i nogle Aar, indtil Døden den 5. Febr. 1827 udfriede ham²). Forinden han blev optaget i Hospitalet, blev hans Bo taget under Behandling af Skifteretten i Forbindelse med hans afdøde Hustrus. Herom indeholder H. C. Andersens Moders Breve et og andet³), som bekræftes af Skifteacterne. Saavel Historien om den pantsatte Kakkelovn med Messingtromle eller rettere Kobbertud — der vurderedes til 10 Rd. og var Boets kosteligste Stykke — som den om de mange gamle casserede Penge, Bedstefaderen havde liggende, forholde sig rigtige, ligesom ogsaa Andersen fortæller dem i sit Livs Eventyr⁴). Pengene havde den gamle gjemt i forskellige Æsker, der indeholdt 50 Rd. Dansk Courant i 8 Sk., 12 Sk. og 24 Sk. Sedler og 222 Rd. i gamle Rigsdalersedler. Saavel officielt som ved privat Henvendelse gjorde Skifteretten sig al optænkelig Umage for at bevæge Nationalbanken til at indløse de gamle Sedler; men Directionen var ubevægelig: Tiden for Sedlernes Omvexling var forlængst udløben og de herom førte Bøger afsluttede. Indboet var tarveligt nok; ved Auction indbragte det kun 36 Rd. 45 Sk. Sedler og Tegn, medens Huset blev solgt til Brændevinskarl Hans Frederik Rasch for 127 Rd. S. og T. Efter Fradrag af alle Omkostningerne blev til Rest 109 Rd. 64 Sk., der deltes i to lige Dele, een til Anders Hansen, hvis Part gik i Hospitalets Kasse, og een til „Christian Andersen udi Slagelse Skole“, der yderligere maatte af med 1 Rd. Sølv i Førlovspege. Det blev dog altsaa noget mere, end de nogle og tyve Rd., Andersen selv nævner⁵). Paa hans Vegne optraadte i Boet Apotheker Jannik Andersen paa Odense Løveapothek, idet han havde udbedt sig, at enten Apothekeren eller Bogtrykker C. Iversen vilde paatage sig denne

¹) Breve til H. C. Andersen S. 18.

²) Odense Graabrødre Hospitals Kirkebog. Han angives her, som foran anført, at være 76 Aar gammel; Directionen gjør ham fire Aar tidligere kun til 65 Aar.

³) Breve til H. C. Andersen S. 16 ff.

⁴) S. 63 f.

⁵) Mit Livs Eventyr S. 64. Jvfr. Collin S. 1.

Ulejlighed, „hvilke Herrer han tror tage saa megen Del i hans Vel, at de ikke ville undslaa dem for den nævnte Forretning“.

Af Andersens nærmeste Slægtninge var nu — maaske med Undtagelse af hans Halvsøster — kun hans Moder tilbage; om hende er ikke meget godt at fortælle. De Breve fra hende, som haves trykte, gjøre i det Hele ikke noget elskværdigt Indtryk, selv om de ere skrevne af Andre¹⁾, og af forskellige Ytringer i Andersens Breve fremskinner hans Bekymring for hende. Naar General Holten i sine Erindringer (S. 20) skildrer hende som hengiven til Drik, stemmer dette ganske overens med det Eftermæle, hun altid har haft i Odense. Det lykkedes ret snart, 7. Marts 1825, at faa hende anbragt²⁾ i de saakaldte „Doctors Boder“, en oprindelig selvstændig Stiftelse, oprettet af Dr. juris Hieronymus Thenners Enke, men senere forenet med Graabrødre Hospital, hvis Lemmer nyde langt større Understøttelse. Naar det derfor almindeligt siges, at hun kom ind i Hospitalet, er dette ikke rigtigt. Hendes kjærlige Søn, hvem hun laa tungt paa Hjertet³⁾, gjorde sig Flid for at skaffe hende forsørget der; men hans Ansøgning for hende — hvilket Actstykke des værre nu ikke findes, hvor det skulde findes, maaske havnet hos en Autographsamler — blev i Directionens Møde 9. Sept. 1830 henlagt indtil videre, og der blev den liggende⁴⁾. Hun maatte nøjes med „Doctors Boder“, og her døde 7. Oct. 1833 „Marie Jørgensen, Lem af Doctors Boder, Enke efter Skomager Andersen . . . . Digteren H. C. Andersens Moder“⁵⁾.

Endnu staar tilbage at omtale H. C. Andersens Farmoder,

¹⁾ Breve til H. C. Andersen S. 13—24; Collin S. 486. Den Contoirst Høst, der her nævnes som hendes Breves Concipist, var en Præstesøn fra Skeby, der i en Alder af kun nogle og tredive Aar var saa svækket paa Sjæl og Legeme, at han blev optaget i Graabrødre Hospital. Directionens Deliberationsprotokol 1796—1842 Fol. 232. Fyens Bispearchiv, Hospitalets Breve 1831 Nr. 119.

²⁾ Graabrødre Hospitals Indskrivnings- og Uddelingsbog 1798—1845 Fol. 217.

³⁾ Jvfr. Collin S. 485.

⁴⁾ Graabrødre Hospitals Deliberationsprotokol 1796—1842 Fol. 214. Stiftsøvrighedens Skrivelse 28. Aug. 1830 i Hospitalets Archiv.

⁵⁾ Odense Graabrødre Hospitals Kirkebog. Hospitalets Indskrivnings- og Uddelingsbog 1798—1845 Fol. 276.

som han kalder „en født *Nommesen*“, maaske et lille Tilløb til at antyde, at der dog var een af lidt finere Herkomst blandt hans ellers saa ringe Slægtninge; jeg siger maaske, thi Andersen var sikkert langt fra at skamme sig ved sin lave Byrd, hvad en Mand som han visselig heller ikke behøvede¹⁾. Hendes Mormoder, fortæller Andersen²⁾, var en adelig Dame fra Cassel, der var løbet bort med en „Comediantspiller“. Dette er ret romantisk; men ved nærmere Undersøgelse viser det sig kun at være et skjønt Sagn — i alt Fald maa man længere tilbage, længere end man vist kan komme, for at naa til disse Personer.

Ved Midten af det 18. Aarhundrede fandtes blandt Odense Bys den Gang saa talrige Handskemagere en Mand ved Navn *Nommen Nommensen*; saaledes skriver han sig selv, medens Kirkebogen ændrer Navnet noget; i St. Hans Kirkebog er under 1745 følgende indført: Onsdag den 1. Decb. Morgen Kl. 7 er *Numen Numensens* og Kones *Cathrine Sørensdatters* deres Datter født, den 5. Decb. døbt og kaldet *Cathrine*. Dette Barn er Andersens Bedstemoder. Hun kaldes ellers hyppigt *Anne Cathrine* og har vel altsaa haft Ret til begge Navne, uagtet kun det ene er tillagt hende i Kirkebogen. Hendes Navn bliver altsaa *Anne Cathrine Nommensdatter*, et Navn der, som tidligere anført, varieredes paa mange Maader og endelig ogsaa, hvis man vilde tage Faderens Efternavn som Familienavn, kunde blive til *Nommensen*, hvoraf saa igjen *Nommesen* fremstod³⁾.

Om hendes Giftermaal 1781 har jeg ovenfor fortalt, hvad der var at fortælle; hun var da 36 Aar, adskillige Aar ældre end sin Mand, med hvem hun kun havde det ene Barn Hans Andersen, der ligeledes i sit Ægteskab med en langt ældre Hustru kun blev Fader til et Barn, H. C. Andersen. Det er sand-

¹⁾ Dette Navn *Nommesen* har da ogsaa gjort sin Virkning, idet f. Ex. hans Biograph i Dansk biogr. Lex. ikke undlader at anføre det.

²⁾ Mit Livs Eventyr S. 7.

³⁾ *Nommen Nommensen* og Hustru synes at have haft flere Børn; men de ere ikke fødte i Odense. Lignende Navne forekomme senere af og til i Byen, maaske baarne af Slægtninge af Andersens Bedstemoder. En *Anne Marie Nommesen* eller *Nummens* og en *Maren Naamans* nævnes i Politisager og andensteds ikke for deres Dyders Skyld.

synligt, at Nommen Nommensen og hans Hustru 1781 enten have været døde eller fraflyttede Odense, eftersom Datterens Trolovelse stod i en fremmed Mands Hus. Om deres Skjæbne vides Intet. Kun saa meget er sikkert, at de begge endnu levede 1766. Fra dette Aar er nemlig fundet en lille Seddel med følgende Erklæring:

til star ieg at nar mein schveier moder Karren Nels Datter ved døten af gar da haver verken ieg eler kone eler børren nogen arvf rettighed der at forderre.

Oden 16 october

A^o 1766

Nommen

Nommensen

Karen Sorrens Datter.

Sproget og Bogstaveringen vise umiskjendelig Paavirkning af det Tydske og pege for Nommen Nommensens Vedkommende hen paa Hertugdømmerne, og i samme Retning viser hans Navn.

Og nu hans Hustru *Karen Sørensdatter* — her have vi jo den Oldemoder, der skulde være Frugten af en Forbindelse mellem Comediantspilleren og den adelige tydske Dame. Men i Stedet for Comediantspilleren faa vi en Postrider og for den adelige Dame en fattig Kvinde ved Navn Karen Nielsdatter, nubem pro Junone.

Jeg skylder min Medarbejder ved Provinds-Archivet, Cand. mag. Holger Hansen, at jeg er kommen paa rette Spor efter disse Personer, idet han under Registreringen af Assens Kjøbstads Skifterets Archivalier gjorde mig opmærksom paa, at han deri var stødt paa en Nommen Nommensen. Gjennem disse Acter, sammenholdte med Assens Kirkebøger — der før 1734 kun indeholde Døbte — kommer man ind i Karen Sørensdatters Familieforhold. Hendes Fader var Postrider *Søren Jensen*, død i Assens 2. Aug. 1754, efterladende sig Enken *Karen Nielsdatter* og adskillige Børn i stor Fattigdom; et lille Hus vurderet til 40 Rd., Indbo til 3 Rd. 1 Mk. 8 Sk., en gammel Vogn og et Par Heste var Alt, og tilmed havde han saa megen Gjæld, at den oversteg Boets Værdi med over 44 Rd. Da Enken mange Aar derefter døde, 12. Jan. 1768, boede hun i det samme lille Hus i Byens store Kirkestræde, og Indboet var kun et Bord

til 1 Mk. og et Sengested til 8 Sk.; Klæder efterlod hun sig ikke, da hun i et Par Aar havde været sengeliggende; ved Skiftet efter hende ligger det ovenfor aftrykte Afkald fra Nommen Nommensen, hvilket med stor Forsynlighed af Arvingerne i Assens er erhvervet fem Fjerdingaar før hendes Død.

Ægteparrets Børn vare:

1. Jens Sørensen, døbt 23. Oct. 1712.
2. Kirsten Sørensdatter, døbt 6. April 1718.
3. Jens Sørensen, døbt 23. Juli 1721, død 13. Oct. 1752 som Postrider; gift 20. Oct. 1745 med Anna Ibs- eller Jeppesdatter, ved hvem han var Fader til Søren Jensen, døbt 4. Dec. 1750, var 1768 i Skomagerlære.
4. Hans Sørensen, døbt 14. Nov. 1723, død 16. Maj 1773, Grovsmed i Assens. Han var en ret velhavende Mand, der ejede baade Hus og Mark, Heste, Køer og Faar, og ved hvis Begravelse der blev ringet med alle Kirkens Klokker. Gift 7. Maj 1745 med Kirsten Jørgensdatter, død 1. Maj 1794.

De havde følgende Børn:

- I. Søren Hansen, døbt 23. Sept. 1746, Smed i Assens, død 20. Sept. 1809; i sit Ægteskab med Birgitte Paarup, død 2. Dec. 1813, havde han 5 efterlevende Børn, af hvilke Hans Sørensen ligeledes var Smed i Assens og Kornmaaler.
- II. Jørgen Hansen, døbt 22. Dec. 1748, Grovsmed i Assens, død 2. Febr. 1800; gift 1. med Ane Johanne Madsdatter, død 20. Juni 1787, 2. med Margrethe Christiansdatter, død 15. Marts 1817. Af 1. Ægteskab havde han 3 Børn.
- III. Maren Hansdatter, døbt 13. Dec. 1754.
- IV. Mette Cathrine Hansdatter, døbt 10. Maj 1758.
5. Niels Sørensen, døbt 11. Dec. 1726.
6. Birthe Sørensdatter, gift med Johann Friederich Kiel, Hvedebrødsbager i Hamborg.
7. Bodil Sørensdatter, gift med Peter Petersen Dybbøl, Skipper i Flensborg.
8. Karen Sørensdatter, gift med Nommen Nommensen.

At forfølge denne Slægt videre op imod Nutiden, end her er gjort, anser jeg ikke for Umagen værdt; men skulde Nogen have Lyst til det, saa vilde det ikke være vanskeligt ved at fortsætte ad denne Vej at constatere, om der endnu lever Nogen, der kan sige sig at være i Slægt med H. C. Andersen.

DIS-Danmark

1 1 4 9 1

